

Літня школа – запорука успішної соціалізації особистості

Лариса ХМЕЛЬНИЦЬКА,

директор Артемівського НВК «Загальноосвітня школа I–III ступенів №11 ім. Артема – багатoproфільний ліцей»

Серед деяких нинішніх старшокласників побутує думка, що сучасна освіта не надає достатніх можливостей для побудови подальшої професійної кар'єри й успішного навчання у вищих навчальних закладах. За традиційної шкільної підготовки порушено наступність між загальноосвітніми та вищими навчальними закладами. Водночас з'явилися різноманітні підготовчі курси, додаткові платні заняття, звернення до екстернатної системи. Відомо, що підлітки, які вже визначилися у виборі свого подальшого життєвого шляху, не відчують потреби в отриманні знань з предметів, що не є для їхнього наступного навчання профільними або супроводжуваними.

Можливість урахування запитів і побажань школярів та їхніх батьків щодо планування напряму допрофільної підготовки, а потім профілю навчання допоможе зняти додаткове навантаження учнів і, водночас, дасть їм змогу отримати більш глибокі знання з предметів, необхідних для подальшої освіти та трудової діяльності.

Важливим у цей період є також процес соціалізації. Соціалізація – це розвиток людини протягом усього її життя у взаємодії з навколишнім середовищем. Вона передбачає засвоєння та відтворення соціальних норм і культурних цінностей, а також саморозвиток і самореалізацію особистості в суспільстві. Це двосторонній процес, що охоплює, з одного боку, засвоєння індивідом соціального досвіду шляхом входження в соціальне середовище, систему соціальних зв'язків, з іншого – процес активного відтворення ним цих зв'язків за рахунок активної діяльності в соціальному середовищі.

З метою забезпечення якості освітньої діяльності в умовах створення системи допрофільної підготовки та профільного навчання, усвідомлюючи, що навчальний процес повинен створити умови для формування особистості, здатної максимально використовувати свій природний потенціал, розуміти й духовно творити особисте «я», адміністрація та науково-методична рада Артемівського НВК №11 продовжують упровадження в навчально-виховний процес соціально-педагогічної ініціативи в рамках експерименту «Літня школа – нова організаційна модель освіти старшокласників».

Літня школа – це школа самовизначення, у якій формуються уміння учня самостійно працювати, орієнтуватися в процесах, що відбуваються в суспільстві. Це тимчасове об'єднання всіх суб'єктів навчально-виховного процесу майбутньої допрофільної та профільної школи (див. рис. 1).

Мету її діяльності ми вбачаємо так:

- створення системи педагогічної, психологічної, інформаційної, організаційної діяльності, що сприяє самовизначенню учнів 7–9-х класів у виборі ними напряму допрофільної підготовки, профільного навчання, сфери майбутньої професійної діяльності;
  - забезпечення мотиваційного середовища щодо усвідомлення вибору профільності навчання;
  - формування організаційної культури старшокласників;
  - створення умов, необхідних для розвитку індивідуальності учня, усвідомлення ним свого «Я».
- На засіданнях науково-предметних кафедр були обговорені концептуальні засади проведення Літньої школи для учнів 7–9-х класів в умовах НВК «Загальноосвітня школа I–III ступенів – багатoproфільний ліцей» та визначено *пріоритетні завдання*:
- складання індивідуальних передпрофільних карт для учнів 7-х класів, у яких відображаються результати діагностики, даються рекомендації щодо вибору того чи іншого напряму допрофільного навчання;
  - організація роботи дев'ятикласників щодо визначення з освітніми планами на 10–11 класи;
  - складання індивідуальних планів розвитку старшокласників;
  - оформлення заявок на оволодіння універсальними вміннями, необхідними для подальшого навчання.

Рішення щодо відкриття й роботи Літньої школи приймає Рада НВК.

Восьмирічний досвід роботи із впровадження нової організаційної моделі освіти учнів старшої школи дав змогу перевірити на практиці дієвість педагогічних принципів, що покладені в основу функціонування Літньої школи:

Рис. 1. Структура Літньої школи

1. *Принцип гуманізації взаємин.* Побудова стосунків на основі поваги та довіри до людини, на прагненні сприяти її успіху.

2. *Принцип відповідності типу співпраці психологічним віковим особливостям учнів з типом основної діяльності.* Результатом діяльності є

співпраця дитини та дорослого, що дає змогу вихованцеві відчути себе творчою особистістю.

3. *Принцип демократичності.* Участь всіх дітей у програмі розвитку творчих здібностей.

4. *Принцип диференціації виховання.* Диференціація в рамках підготовки до допрофільної та профільної школи передбачає відбір змісту, форм і методів навчання у співвідношенні з індивідуально-психологічними особливостями дітей, створення можливості переходу від одного виду діяльності до іншого протягом дня, взаємозв'язок всіх заходів у межах тематики дня, активну участь дітей у всіх видах діяльності.

5. *Принцип творчої індивідуальності.* Створення умов для повної реалізації та розвитку творчого потенціалу учнів (див. рис. 1).

Зусилля педагогічного колективу постійно орієнтовані на пошук нових підходів в організації навчально-виховного процесу під час проведення занять Літньої школи. Здійснюється підсумкова інформаційно-роз'яснювальна робота з учнями та батьками щодо цілей і завдань допрофільної підготовки, потреб регіонального ринку праці, освітніх можливостей навчальних закладів округу «Старт» (див. рис. 2). Інформаційний центр НВК готує інформаційні матеріали, що ознайомлюють учнів і батьків зі специфікою та особливостями профільної освіти. Створено творчі групи щодо змістового наповнення модульної програми, удосконалено Положення про конкурсний відбір до лицейних допрофільних та профільних класів, організовано та проведено презентацію роботи шкільних клубів з метою залучення учнів до активної участі в позашкільному житті. Традиційним стало проведення учнівської конференції «Проектуємо своє завтра», екскурсій до міського центру зайнятості, гри-презентації «Цікавий світ професій», ярмарку-презентації варіативної складової для учнів 8–10-х класів.

Учителями-предметниками поновлено банки творчих завдань з предметів базового компонента, складено рекомендовані освітні маршрути для 8-х та 10-х класів із іноземної філології, фізико-математичного та суспільно-гуманітарного напрямів. Під час занять Літньої школи педагоги ознайомлюють учнів із змістовими лініями освітніх галузей Державного освітнього стандарту та допомагають їм скласти індивідуальні освітні маршрути на наступний навчальний рік (див. табл. 1). Проводяться Дні відкритих дверей, зустрічі з представниками різних професій, викладачами ВНЗ.

Психолого-педагогічна служба НВК проводить системну роботу з реалізації завдань Літньої школи як запоруки подальшого успішного навчання учнів у допрофільній та профільній школі. До методичної скарбнички увійшли заняття в «Школі лідерів», тематичні консультації «Як обирати професію» (для учнів 9-х класів), цикл бесід з елементами тренінгових вправ «Моє майбутнє» для 7-х класів, діагностика учнів 9-х класів щодо професійного самовизначення. Проводиться анкетування в 7-х класах з метою

попереднього діагностування освітніх потреб школярів. За результатами діагностики вибудовуємо на наступний навчальний рік індивідуальні моделі профільної підготовки, складаємо переліки курсів за вибором тощо (див. анкету).

Під час роботи Літньої школи завершується складання індивідуальних передпрофільних карт учнів 9-х класів, у яких відображено результати діагностики, надаються рекомендації щодо вибору того чи іншого напрямку профільної освіти.

Важлива ланка діяльності психолого-педагогічної служби – інформаційно-роз'яснювальна робота з учнями та батьками щодо психологічних особливостей навчання в допрофільних і профільних класах. Спільними зусиллями психологічної служби та педагогів розробляються рекомендації для батьків відносно вибору учнями майбутньої професії, розвитку в них необхідних навичок. Обов'язковими є батьківські збори за такими темами: «Як допомогти дитині з вибором професії» (7, 9-ті класи), «Як залучити до занять у «Школі лідерів» учнів 7-х та 9-х класів» тощо (див. табл. 1).

Суттєво впливає на якість проведення занять співпраця з представниками вищої школи II–III ступенів акредитації міста Артемівська: Української інженерно-педагогічної академії, педагогічного училища, технікуму залізничного транспорту. Консультації та семінари-практикуми для учнів поглиблюють навчально-виховний процес, тренінги для вчителів профільних предметів старшої школи збагачують досвід педагогів.

Плануючи роботу Літньої школи, максимальної використовуємо можливості освітнього округу «Старт», у якому Артемівський НВК №11 є опорною школою.

Для відпрацювання різних педагогічних технологій, методик проведення занять у допрофільній

і профільній школах залучаємо всі методичні, професійні, кадрові ресурси суб'єктів освітнього округу до проведення консультацій, семінарів. Вивчаємо запити ринку праці міста й області з метою презентації різних напрямів профілізації, що можуть надати викладачі закладів округу та міста. Результати цієї роботи оприлюднюються на батьківських зборах. Проводимо спільні наради, обмін досвідом роботи в допрофільній і профільній школах. З метою підготовки викладацького загалу до проведення занять Літньої школи та здійснення пропедевтики формування напрямів (профіль) організовуємо взаємовідвідування уроків кращих викладачів. Учні завжди активно беруть участь у колективних творчих справах, написанні есе: «Ось так ми живемо», «Моя сім'я в історії моєї школи», «Що я можу зробити для свого міста», «Якби я був мером» тощо.

Щороку Літню школу відвідує майже 95% учнів 7-х класів (допрофільних ліцейних класів з поглибленим вивченням іноземних мов та фізико-математичного напрямку) і 9-х класів (профільних ліцейних класів з поглибленим вивченням іноземних мов, фізико-математичного та історико-правового напрямків).

Розуміючи важливість роботи із впровадження сучасної моделі освіти старшокласників, педагогічний колектив працює над визначенням складових вектора подальшого розвитку Літньої школи в умовах модернізації освіти, упровадження нових Державних стандартів та забезпеченням системи неперервної освіти.

Анкета для учнів 7-х класів

Дорогий друже!

Пропонуємо тобі відповісти на запитання цієї анкети. Уважно прочитай кожне запитання й познач той варіант відповіді, який тобі більше підходить. Зверни увагу: запитання не є перевіркою твоїх

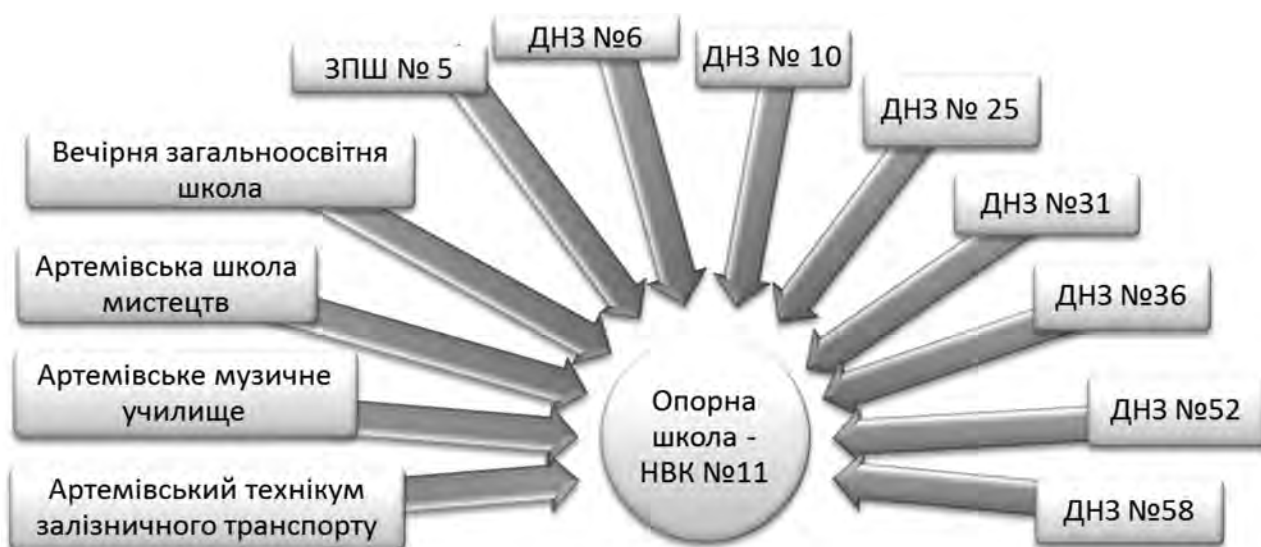

Рис. 2. Структура освітнього округу «Старт»

Навчально-тематичний план і програма роботи Літньої школи

№ з/п	Назва складових модулів	Форми і методи	Для кого проводиться	Хто проводить
Модуль 1. Інноваційна політика держави в галузі освіти				
1.	Загальна характеристика сучасних інновацій в освіті	Лекція	Учні, батьки, учителі	Заступники директора з НВР
2.	Тенденції розвитку сучасної допрофільної та профільної школи	Обмін думками	Учні, батьки, учителі	Методисти, партнери шкіл (викладачі ВНЗ), адміністрація школи
3.	Формування освітньої інфраструктури в місті	Брифінг	Учні, батьки, учителі	Представники суб'єктів округу
Модуль 2. Сучасний зміст освіти в допрофільній та профільній школах				
1.	Характеристика освітніх галузей та їх науково-методичного забезпечення	Презентація	Учні, батьки	Заступник директора з НМР, викладачі профільних дисциплін
Модуль 3. Особливості навчальної діяльності старшокласників на засадах самоменеджменту				
1.	Технологія самовизначення мети	Лекція, коментарі вчителів щодо допрофільного, профільного навчання	Учні – слухачі Літньої школи	Заступник директора з НМР, викладачі профільних дисциплін
2.		Проектування навчальних досягнень	Учні – слухачі Літньої школи	Класні керівники, учителі-предметники
3.	Технологія самопланування	Складання індивідуальних програм, опрацювання банку творчих завдань з предметів базового компонента	Учні – слухачі Літньої школи	Класні керівники
4.	Технологія самоорганізації	Практикум, робота з Щоденником самоорганізації учня. Складання індивідуальних програм саморозвитку	Учні – слухачі Літньої школи	Класні керівники, учителі-предметники
5.	Технологія самоаналізу	Аналіз результатів особистої навчальної діяльності, робота із Щоденником самоорганізації учня	Учні – слухачі Літньої школи	Класні керівники, учителі-предметники
6.	Технологія самоконтролю	Робота із Щоденником самоорганізації учня	Учні – слухачі Літньої школи	Класні керівники, учителі-предметники
7.	Технологія самооцінки	Анкетування, психологічний тренінг	Учні – слухачі Літньої школи	Практичний психолог
Модуль 4. Психолого-педагогічний супровід саморозвитку старшокласників				
1.	Психодіагностика	Тестування, анкетування, щоденне визначення емоційного стану учасників групи	Учні – слухачі Літньої школи	Практичний психолог
2.	Психокорекція	Тренінги	Учні – слухачі Літньої школи	Практичний психолог
3.	Діагностика універсальних умінь та навичок	Тестування	Учні – слухачі Літньої школи	Соціальний педагог
4.	Відпрацювання практичних навичок	Заняття короткотермінового факультативу	Учні – слухачі Літньої школи	Соціальний педагог
Модуль 5. Взаємодія активних суб'єктів освітнього процесу				
1.	Проблеми допрофільної, профільної школи та шляхи їх вирішення	«Круглий стіл»	Учні – слухачі Літньої школи, класні керівники, учителі-предметники, адміністрація	Заступник директора з НВР
2.	Спільна діяльність щодо самоорганізації, саморозвитку та самоосвіти учнів	Анкетування з питань освітнього замовлення, дебати	Учні – слухачі Літньої школи	Куратори профілів
3.	Створення моделі взаємин на засадах партнерства	«Круглий стіл», тренінги, робота з Щоденником самоорганізації учня	Учні – слухачі Літньої школи, класні керівники, учителі-предметники, адміністрація	Органи самоврядування Літньої школи, адміністрація

знань. В анкеті не потрібно вказувати свої прізвище та ім'я.

1. Які курси за вибором ти хотів би вивчати? (Пропонується орієнтовний перелік курсів за вибором).

2. Чи готовий ти для вивчення курсів за вибором відвідувати інші ЗНЗ?

Варіанти відповідей:

2.1. Так, якщо курс мені цікавий.

2.2. Так, але якщо це недалеко від дому.

2.3. Так, але тільки в тій школі, де я зможу потім отримати профільну підготовку.

2.4. Так, якщо не буде інших можливостей.

2.5. Ні, надаю перевагу навчанню тільки у своїй школі.

3. Яка з методик вивчення курсів за вибором була б для тебе найбільш бажаною:

3.1. Уроки, традиційні навчальні заняття.

3.2. Підготовка та захист проектів, рефератів, курсових робіт тощо.

3.3. Проведення досліджень, дослідів, експериментів.

3.4. Навчання практичній діяльності на підприємствах та в різних організаціях.

3.5. Індивідуальні консультації з учителем, психологом.

3.6. Тренінги.

3.7. Вкажи свій варіант.

4. Передбачуваний профільний напрям. Познач усі можливі варіанти (пропонується перелік профільних напрямів).

Зразок щоденного плану роботи Літньої школи

День 1

- 10⁰⁰–10³⁰ Презентація Літньої школи, її мети та завдань. Мотивація діяльності учнів протягом 3-х днів роботи школи. Ознайомлення з планом роботи.
- 10³⁰–10⁴⁵ Комплексна діагностика стартових показників учнів–слухачів школи.
- 11⁰⁰–11²⁰ Анкетування учнів «Правильність вибору профілю навчання».
- 11²⁰–11⁴⁵ Визначення рівня загальноосвітніх і соціокультурних навичок.
- 12⁰⁰–12⁴⁵ Формування груп для проведення психологічних тренінгів і групових занять за поліфункціональною соціокомплектативною ігровою методикою «Букет».
- 13⁰⁰–13⁴⁵ Робота зі Щоденником самоорганізації учня: ознайомлення з структурою, завданнями, практичною значущістю.
- 14⁰⁰–14²⁰ Формування організаційної структури управління. Час класного керівника.
- 14²⁰–14⁴⁵ Підбиття підсумків роботи. Випуск щоденного бюлетеня: «Сьогодні я довідався..., зумів..., замислив...». Заповнення «Дзеркала настрою».

Анотації

Лариса ХМЕЛЬНИЦЬКА

Літня школа – запорука успішної соціалізації особистості

У статті висвітлено досвід роботи навчального закладу щодо впровадження в освітньому окрузі організаційної моделі освіти старшокласників – Літньої школи як системи, що сприяє самовизначенню учнів 7–9-х класів у виборі ними напряму допрофільної підготовки, профільного навчання та є запорукою успішної соціалізації особистості.

Ключові слова: допрофільна підготовка, профільне навчання, соціалізація особистості.

Лариса ХМЕЛЬНИЦКАЯ

Летняя школа – залог успешной социализации личности

В статье освещен опыт работы учебного заведения по внедрению в образовательном округе организационной модели образования старшеклассников – Летней школы как системы деятельности, которая способствует самоопределению учащихся 7–9-х классов в выборе ими направления допрофильной подготовки, профильного обучения и является залогом успешной социализации личности.

Ключевые слова: допрофильная подготовка, профильное обучение, социализация личности.

Larysa KHMELNITSKA

Summer school is condition of successful socialization of personality

The article deals with the experience of the school as to the implementation of the organizational model of education of the senior pupils in the educational district – Summer school as the system that improves self-determination of the pupils of the 7–9th forms in their choice of profile study and it is the condition of the successful socialization of personality.

Keywords: before profile training, profile study, socialization of personality.

